

FORARBEID
Konsertus på Filipstad

Forarbeid
Master i arkitektur
2015/2016

Kandidater
Annika Persch Andersen
Kristine Frøshaug

Veiledere
Siri Merethe Bakken
Jan Støring

*ARKITEKTUR
ER FROSSEN
MUSIKK*

Johann Wolfgang von Goethe

INNHOLDSFORTEGNELSE

Innledning	11
Problemstilling	13
Om oss	14
Hvorfor nytt konserthus i Oslo?	17
Reguleringsplaner	19
Valg av tomt	21
Havnepromenaden	23
Metode	25
Arbeidskontrakt	27
Foreløpig fremdriftsplan	28
Forslag til innlevert materiale	31
Kildehenvisning	32

Fierbrukssalen i Stavanger konserthus. Foto: AIX

INNLEDNING

Filipstad i Oslo har i mange år vært et omdiskutert område, og partene i saken har fortsatt ikke kommet til enighet. På bakgrunn av at kommunen, politikerene, Oslo Havn og befolkningen i nærområdet har alle ulike preferanser, ser man ingen fremgang i prosessen. Det strides blant annet om E18 og fergeterminalen. Vi ønsker å komme som et friskt pust inn i denne situasjonen og ser for oss at ved å prosjektere et konserthus er vi med på å bidra til utviklingen av området. Det er viktig å understreke at dette ikke er en byplanoppgave, men at vi ved hjelp av oppgaven kan være med på å kikkstarte utviklingen av Filipstad.

“Den nye operaen har vist hva man kan få til og hvilken kraft man kan få til i samfunnet gjennom et nytt bygg.”

Torgeir Reve

Målet med konserthuset er å starte en helhetsutforming av området, på samme nivå som Tjuvholmen, Bjørvika og Sørenga. Operahuset var starten på den enorme utviklingen i Bjørvika, noe som senere er blitt kalt operahuseffekten (Holm, 2014). Denne effekten mener vi kan gjenskapes på Filipstadkaia. Ved å plassere et offentlig bygg på kaia mener vi det vil trekke mennesker fra sentrumsområdet. Det langsiktige målet er at flere skal få et forhold til Filipstad som en ny bydel. Siden havnepromenaden føres gjennom området vil denne også styrke tilhørigheten for beboerne rundt og i regionen generelt.

PROBLEMSTILLING

Hvordan kan et nytt konserthus på Filipstad være en urban katalysator og et godt utgangspunkt for brukeropplevelser og optimale arbeidsforhold?

Vårt fokus vil være på de ansatte som sørger for den daglige driften av bygget, artistene og andre gjester. Gode arbeidsforhold i driftsavdelingen og salene samt attraktive offentlige rom vil være utslagsgivende for utformingen av bygget. Planen er å tegne et velfungerende bygg som skaper forbindelser mellom kultur og arbeidsplasser. Med dette vektlegges gode interaksjoner mellom de ansatte og brukerne. Det skal også være tilgjengelig for flere brukergrupper til ulike tidspunkt av døgnet. I denne sammenheng er et program som appellerer til flerbruk avgjørende.

ANNIKA

Annika Persch Andersen, 26år, oppvokst i Oslo.
Bachelor i arkitektur fra Arkitektskolen i Aarhus.

Min motivasjon som arkitekt er å skape estetiske og funksjonelle rom for andre. Skaperviljen har jeg hatt allerede fra jeg var liten, men ble ekstra tydelig da jeg bygget en sauna i forbindelse med et kurs på NTNU i 2014.

Dette var en stor overgang fra mine første år som arkitektstudent i Aarhus, der fokuset på prosess og kreativ utvikling med stort abstraksjonsnivå var første prioritert. Det er noe jeg har lært mye av, men jeg har også erfart at det er lurt å kunne begge deler. Både den abstrakte delen av arkitektur, men også den fysiske delen der man bygger og utvikler alt selv for å få en bedre forståelse av hvordan det hele henger sammen.

Etter å ha bygget sauna ble jeg motivert til å være prosjektleder i en to uker lang workshop på Østmarkneset i Trondheim sommeren 2015. Vi var

25 arkitektstudenter som bygget om et gammelt lagerbygg fra krigen til en sesongbasert restaurant.

Interessen og feedbacken fra forbipasserende i løpet av byggeperioden var enormt positiv, og vekket den indre motivasjonen til å skape noe meningsfullt for andre. Begge workshopene var en vekker som fikk meg til å innse at det er mennesker vi tegner og bygger for, og at smarte og funksjonelle løsninger er minst like viktig som romlige kvaliteter.

KRISTINE

Kristine Frøshaug, 26år, oppvokst i Trøgstad.
Bachelor i arkitektur fra FHNW, Basel, Sveits.

Etter et år på kunsthøgskole skjønnte jeg at det var arkitekt jeg ville bli. Et yrke som var komplekst og allsidig stod for meg høyt, jeg ville ikke bare tegne og male, men også designe, skrive, fotografere og konstruere.

For å være helt sikker på at det var dette jeg ville bli, ble jeg praktikant i Basel i et år. Da jeg startet på Fachhochschule Nordwestschweiz ble jeg virkelig besatt av å skape magiske rom og syntes det ga meg mye å være i en krevende, til tider frustrerende, prosess. Jeg fullførte bacheloren min på tysk i Basel, en bachelor som hadde fokus på sirkulasjon, materialer og konstruksjon.

Jeg ble kjent med arkitektur på en tysk/sveitsisk måte og kjente trangen til å komme tilbake til Norge, og NTNU, for å få med meg den norske biten av arkitekturen og fullføre masteren min.

Dette var viktig for meg, ettersom jeg ser på arkitekter som mennesker som skal kunne litt om alt og være allsidige for å være nyskapende.

For meg er arkitektur en eske hvor alle mine lidenskaper er samlet sammen. Prosessen fra første strek, gjennom frustrasjon og små lyspunkt, til ferdig prosjekt er tilfredsstillende og dekker skapertrangen jeg har utviklet gjennom studiet og veien til å bli arkitekt.

HVORFOR NYTT KONSERTHUS I OSLO?

Oslo by har allerede et konserthus i bydelen Vika, tegnet av den svenske arkitekten Gösta Åbergh. Bygget sto ferdig i 1977 og har helt siden åpningen vært et omdiskutert bygg (Oslo Konserthus, 2015). Det har fått mye kritikk for akustikken i hovedsalen og flere brukere har vært misfornøyd med en akustikk som hverken gagnar orkestret eller publikum.

Den kjente norske pianisten Leif Ove Andsnes har kalt konserthuset for "*Nordens kanskje tristeste konsertsal*" (Åmås, 2015). Grunnet mye misnøye, har det allerede siden 1980-tallet blitt påpekt hvor nødvendig det er med et nytt konserthus i Oslo (Oslo Filharmonien, 2015).

Sett bort fra hva dagens konserthus har av mangler, er det en viktig del av Oslo sitt kulturliv. Store verdenstjerner, orkestre og artister innenfor de fleste genrer har opptrådt i Oslo konserthus (Oslo Konserthus, 2015).

Det er uten tvil et viktig bygg for byen, og derfor synes vi et slikt bygg har et mye større potensiale enn slik det er i dag. Vi har et ønske om å tegne et

bygg som er tilgjengelig for folket både i forbindelse med konserter, men også som en offentlig møteplass. Dagens konserthus var opprinnelig planlagt å ligge på en tomt ut mot Rådhusplassen, men grunnet et omdiskutert makeskifte fikk Wilhemsens rederi disponere den flotteste delen av tomten til kontorbygg. Konserthuset ble plassert i samme kvartal, men i "bakgården" til Wilhemsens kontorbygg (Oslo Konserthus, 2015). Dette mener vi er et uheldig utfall, siden et konserthus er et kulturelt bidrag til innbyggerne i byen som bør være lett tilgjengelig og synlig for folk flest.

At dagens konserthus ikke er optimalt for orkesteret kan skyldes prosessen under prosjekteringen av bygget. Hverken konserthuskomiteen eller byggekomiteen hadde representanter fra musikere, hvilket viser at de muligens hadde et feil fokus under planleggingen av bygget (Oslo Filharmonien, 2015). Et konserthus er et veldig komplekst bygg, og for at det skal fungere må man legge til rette for alle brukergruppenes behov. Dette er noe vi vil fokusere på allerede i skisseringsfasen, slik at hovedstaden kan få det konserthuset byen fortjener.

REGULERINGSPLANER

I 2012 ble det utviklet tre planforslag for utviklingen av Filipstad. Plan og bygningsetaten og Oslo Havn i samarbeid med Rom Eiendom kom først med et forslag som ikke ble like godt mottatt av blant annet lokalsamfunnet. De mente at begge forslagene la opp til massiv utbygging, og et stort terminalanlegg som ville beslaglegge en av Oslos flotteste tomter. Samtidig var de mot Oslo havn sitt forslag om et hotell på 33 etasjer. Det ble derfor i mars 2012 opprettet en plansmie der naboer i samarbeid med arkitekter og andre fagfolk utviklet et tredje forslag til dette omdiskuterte området utvikling.

PBE og Oslo Havns forslag har mange likhetstrekk der de organiserer strukturene om to akser som skiller mellom boligstrøk, næring og offentlige områder med tilnærming til havet. De vil bygge forholdsvis høyt og tett, men har likevel spesifikke grøntområder. Plansmien har derimot en mer fragmentert oppdeling av området, der det meste av grønområdene er langs havet og ellers lite definerte rom mellom bebyggelsene. De tenker også å bygge forholdvist lavt, og dermed ha mindre arealutnyttelse.

Fergeterminalen vil i følge Oslo Havn og PBE bli værende der den er i dag, men med noen små justeringer. Plansmien velger derimot å plassere terminalen på tuppen av Filipstadkaia, men ønsker å få fjernet ferger og cruiseskip fra området slik at det planlagte terminalområdet kan bli til boligtomter. Vi er enige i at det er uheldig at fergeterminalen til Color Line er plassert på Filipstad da dette går utover havnepromenaden og områdets tilnærming til havet. Vi tenker heller at alle fergerne kunne vært plassert ved Vippetangen. I vårt prosjekt skal vi ta utgangspunkt i et av forslagene som er lagt frem og velger derfra å se bort fra byplanlegging.

Partene strides fremdeles om E18 skal legges i tunnel eller ikke. Både plan og bygningsetaten og Plansmien ønsker å legge veien i tunnel for å oppnå en mer skjermet bydel for myke trafikanter. Om dette gjøres eller ikke er avgjørende for hvor fort Filipstad kan utvikles, siden E18 først må legges i tunnel før noe annet kan gjøres. Oslo Havn kommer derfor med et forslag der E18 blir som den er inntil videre, slik at man kan få fortgang i prosessen og legge veien i tunnel ved en senere byggetappe.

VALG AV TOMT

Alle planforslagene som er lagt frem har sine fordeler og ulemper. Vi har valgt å ta utgangspunkt i Oslo Havn sitt forslag fordi vi liker deres organisering rundt akser der det er klare skiller mellom næring og boligstrøk.

I tillegg ønsker vi at konserthuset skal bygges så fort som mulig slik at området kan få en løft og starte videre utvikling av området.

Vi ser også at Kieffergen kan være viktig for turismen i området. Flere ganger i uken ankommer mange turister Oslo med denne båten. Det vil derfor være gunstig dersom konserthuset er det første de ser når de ankommer byen. Disse turistene vil bli ført til fots til byen via havnepromenaden, og passere den nye bydelen med konserthuset som det første landemerket de ser i Oslo.

Det er tre tomter på Filipstad som vi mener er aktuelle for prosjekteringen av et konserthus, men vi ønsker ikke å ta et endelig valg av tomt før vi har utført en grundigere analyse av alternativene.

Filipstadkaie. Foto: Anrika Persch Andersen

HAVNEPROMENADEN

Fjordbyen strekker seg fra Frognerkilen i vest til Sydhavna i sørøst hvor havnepromenaden er under utvikling. Filipstadkaia er en del av denne havnepromenaden. Promenaden har en gjennomgående oransje tråd hvor informasjonsbokser, pullerter og krakker er farget i samme oransje farge for å føre brukeren gjennom promenaden. Bredden er varierende, men har en gjennomsnittsbredde på 23 meter. På Filipstadkaia vil promenaden ekspandere til rundt førti meters bredde.

Havnefronten er i hovedsak tiltenkt fotgjengere og syklister. For videre utvikling er det viktig at fotgjengerene i tillegg til den fine havutsikten har muligheten til å trekke seg tilbake dersom det skulle være vind eller at været skulle snu. Vi ser på det nye bygget som et viktig offentlig tilbud langs havnepromenaden, der man kan trekke seg tilbake fra vær og vind og samtidig nyte utsikten og en annerledes atmosfære enn på det åpne hav.

Filipstadkaia. Foto: Annika Persch Andersen

METODE

I prosessen ser vi for oss å bruke forskjellige arbeidsmetoder. Vi vil oppleve tomten i form av befaringer og fotografier, og videre gjøre undersøkelser digitalt og i modell. De første ukene vil vi sette av til modellbygging, tomte-analyser og programanalyser. Konseptuelle collager og modeller vil vi bruke som arbeidsmetode allerede de første ukene, for å ha et klart mål som kan hjelpe oss gjennom hele prosjektet. For oss er det viktig å sette oss godt inn i hva slags program et slikt komplekst bygg trenger. Denne kunnskapen vil vi tilegne oss ved å gjøre case studier av forskjellige konserthus og besøke enkelte av dem. Vi vil dermed få en bredere forståelse av hvordan et slikt bygg fungerer i praksis.

Gjennom prosessen vil vi arbeide med modell for å drive prosjektet fremover, og for å ha et pedagogisk verktøy for å formidle prosjektet til andre.

På slutten av hver uke skal vi loggføre det vi har foretatt oss i en prosessbok. Loggføringen skal gjøre oss klar over prosessen, og være en metode for å hjelpe oss til å diskutere og reflektere over hvordan prosjektet utvikler seg og hvilke valg som er tatt.

ARBEIDSKONTRAKT

1. Jobbe effektivt innenfor faste arbeidstider.
2. Trene minst tre ganger i uken, siden det er viktig med et avbrekk fra oppgaven.
3. De 15 siste minuttene av hver dag skal vi oppsummere dagen som har gått og planlegge neste arbeidsdag.
4. På slutten av hver fredag skal vi loggføre og oppsummere ukens prosess.
5. Diskusjon er et viktig verktøy som vi vil bruke for å fremme et godt produkt.

UKE

2

3

4

5

HVA?

Tomtebefaring
Situasjonsmodeller

Casestudier
Tomteanalyser

Studietur
Tomtebefaring

Volumstudier
Programanalyse

METODE

Analog 1:4000
Analog 1:200
Digital modell

Samle info
Skisser

Modell
Skisser

VIKTIGE
DATOER

Oppstart 5.januar

Tildeling av
arbeidsplasser
25.januar

6

10

19

21

Definere program
Konseptutvikling
Atmosfære

Midtsemester

Deadline

Sensur

Digitalt
Collage

Plansjer

Midtsemester

13. mai

23.mai

Stavanger konserthus. Foto: AIX

FORSLAG TIL INNLEVERT MATERIALE

HEFTER:

Forarbeidet
Analyse av tomt og situasjon
Prosessbok
Casestudier
Reisedagbok

TEGNINGER:

Situasjonsplan
Situasjonssnitt
Snitt og planer
Fasader
Modellfoto
Perspektiver
Diagrammer

MODELLER:

Situasjonsmodell
Snittmodell
Detaljmodell

KILDEHENVISNING

INTERNETTSIDER

Holm, E. D. 2014, *Operahus-effekten*. Tilgjengelig fra: <http://www.dn.no/etterBors/2014/10/24/2149/Arkitektur/operahuseffekten?v=18817> (Hentet 12.11.2015)

Goethe, J. W. , 1829, I samtale med Eckermann. Tilgjengelig fra: <http://www.ordtak.no/sitat.php?id=6270> (Hentet 24.11.15)

Myklemyr A. 2008. *Fremskynd nybygget*. Tilgjengelig fra: <http://stage.ukeavisenledelse.no/nyheter/ledelse/-fremskynd-nybygget> (Hentet 12.11.2015)

Oslo Filharmonien, 2015, *Offensiv plan for nytt konserthus*. Tilgjengelig fra: <http://www.oslo-filharmonien.no/pages/offensiv-plan-for-nytt-konserthus> (Hentet 12.11.15)

Oslo Konserthus, 2015, *Kort Historikk*. Hentet fra: <http://www.oslokonserthus.no/om-oslo-konserthus/> (Hentet 12.11.15)

Åmås, K. O. 2015, *Her er fire punkter for å tenke klarere om nytt konserthus i Oslo*. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Knut-Olav-Amas-Her-er-fire-punkter-for-a-tenke-klarere-om-nytt-konserthus-i-Oslo-8136476.html> (Hentet 12.11.15)

REGULERINGSPLAN

Oslo Havn, 2012, *Alternativ K 1 - Grunneiernes innspill til områderegulering* Tilgjengelig fra: http://oslohavn.no/filestore/PDF/2012/Filipstad_regulering_feb_2012/GrunneiernesinnspilltilomrdereguleringFilipstad.PDF (Hentet 01.12.15)

BILDER

AIX Arkitekter, 2012. Tilgjengelig fra: <http://www.aix.se/projekt/stavanger-konserthus/>. (Hentet 03.12.15)

Christiania Roklubb, 2014. Tilgjengelig fra: <http://christiania-roklub.no/wp-content/uploads/2014/02/sigurd-1.jpg>

Göteborg konserthus. Tilgjengelig fra: <http://www.goteborg.com/en/konserthuset/>. (Hentet 03.12.15)

SF Pontona,. Tilgjengelig fra: <http://www.pontona.no/helbetong-flytebygger/18/der-tjuvholmen-mter-sjen/>. (Hentet 02.03.15)

Annika Persch Andersen
Kristine Frøshaug

Forarbeid
Master i arkitektur
2015/2016

Annika Persch Andersen
04.12.1989
annikapa@live.no
+47 988 21 100

Kristine Frøshaug
26.01.1990
kristinefroshaug@gmail.com
+47 415 23 458

